

Başvuru Numarası : 2024/1423
Toplantı Tarihi/Sayısı : 03.10.2024/51
Karar Numarası : 2024/1021
Başvuran : Ö. K.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Kırşehir S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın 4/7/2024 tarihinde Ceza İnfaz Kurumunda görevli hekim tarafından revirden kovulduğu, kronik rahatsızlıkları nedeniyle düzenli kullandığı ilaçların temin edilmediği ve hastaneye sevkinin gerçekleşmediği gerekçesiyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. 4/7/2024 tarihinde muayene olmak amacıyla Kurum revirine gittiğini, muayene esnasında görevli hekimin “*sen kendine tanı koyma lan doktor benim*” şeklinde bir ifade kullanarak kendisini odadan kovduğunu,

b. Kronik rahatsızlıkları nedeniyle düzenli olarak kullandığı ilaçların temin edilemediğini ve hastaneye sevk edilmediğini,

c. Yaşanan olay nedeniyle infaz ve koruma memurlarının kendisini aşağıladığını ve tahrik ettiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Kırşehir S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Başvuranın 4/7/2024 tarihinde muayene için Kurum revirine çıkarıldığı, muayene edildiği ve ilaç reçete edildiği ancak hekimden daha fazla ilaç talep ettiği,

b. Kurum hekiminin başvuranın talebini reddetmesi üzerine başvuranın tartışma başlattığı ve görevli personel tarafından odasına götürüldüğü,

c. Başvuranın 4/7/2024 tarihinde yapılan muayenesinde akut ağrı tanısıyla ilaç reçete edildiği, 10/7/2024 tarihinde Kurumda görevli dış hekimi tarafından dış muayenesinin yapıldığı, Kırşehir Ahi Evran Sinir Cerrahi Polikliniğine 14/8/2024 tarihi için randevu alındığı,

ç. Tüm bu sürece ilişkin kayıtların UYAP'a eklendiği belirtilmiş, ayrıca görevli hekimin yazılı tıbbi görüşü Kurumumuza iletilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran yazılı görüş sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinde yer alan düzenleme şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz..."

6. 20/4/2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. Mezkur Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'nci maddesine göre; "*Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*"

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK) amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. TİHEK, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) uyarınca ulusal önleme mekanizması görevini üstlenmiştir. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesiyle; TİHEK'e İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevini yapmak, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek görevleri verilmiştir. Bu çerçevede OPCAT'in getirdiği yükümlülük gereği ulusal önleme mekanizması görevini üstlenen TİHEK işkence ve kötü muamele yasağının ihlali iddiası içeren başvuruları inceleyebilmektedir.

11. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7'nci maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muamele ya da cezalandırmaya maruz bırakılamaz. Özellikle, hiç kimse kendi özgür rızası olmadan tıbbi ya da bilimsel deneylere tabi tutulamaz."

12. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) "*İşkence yasağı*" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz."

13. Anayasa'nın 17'nci maddesinde herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı güvence altına alınmıştır. Mezkûr maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmış, üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağına, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağına yer verilmiştir.

14. Yukarıda belirtilen normlar çerçevesinde işkence ve kötü muamele yasağı; ulusal ve uluslararası insan hakları metinlerinin en temel hükümlerinden biri olup devletin alıkonulmuş kişilere işkence, zalimane, gayriinsani ve küçültücü muamele veya ceza uygulayamayacağını ifade etmektedir.

15. İşkence ve kötü muamele yasağı kapsamında devletin negatif ve pozitif olmak üzere iki çeşit yükümlülüğü bulunmaktadır. Devletin negatif yükümlülüğü bireyleri işkence, gayriinsani veya küçültücü muameleye ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu içermektedir.

16. Bununla birlikte kötü muamele iddiasının devlete yüklenen yükümlülüklerden yararlanabilmesi için uygun delillerle desteklenmesi, bu delillerin yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere dayanması beklenmektedir. Ayrıca delillerin elde edilme sürecinde ilgililerin tutumları da dikkate alınmalıdır (Anayasa Mahkemesi (AYM), *Cezmi Demir ve Diğerleri*, B.No: 2013/293, 17/7/2014, para. 95).

17. Ayrıca bir eylemin kötü muamele olarak nitelendirilebilmesi için asgari ağırlık eşiğini aşmış olması gerekmekte olup bu eşik mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etmenler ile muamelenin süresine, fiziksel ve ruhsal etkilerine bağlı olarak her somut olayda ayrıca değerlendirilmelidir (AYM, *Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, para. 23).

18. Somut olayda başvuran, 4/7/2024 tarihinde muayene olmak üzere çıktığı Kurum revirinde görevli hekimin kendisini kovduğunu, kronik rahatsızlıkları nedeniyle düzenli olarak kullandığı ilaçların temin edilemediğini ve hastaneye sevk edilmediğini iddia etmektedir.

19. Başvuru kapsamında 6701 sayılı Kanun uyarınca muhatap Kırşehir S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte Müdürlük, başvuranın 4/7/2024 tarihinde muayene için Kurum revirine çıkarıldığını ve muayene edildiğini ancak fazladan ilaç talep ederek tartışma yarattığını, bunun üzerine görevli personel tarafından odasına götürüldüğünü belirtmektedir. Müdürlüğün Kurumumuza ilettiği evrakta yapılan incelemede olaya ilişkin 4/7/2024 tarihli bir olay tutanağı ve 5/8/2024 tarihli tanık ifade tutanağı tutulduğu, tutanaklardaki ifadelerin Müdürlüğün görüşünü desteklediği görülmüştür.

20. Müdürlük, olaya ilişkin revirde görevli hekimin yazılı görüşünü de iletmiştir. Görevli hekim yazılı görüşünde, 4/7/2024 tarihinde başvuranın kendisinden A-ferin Sinüs ve Otrivin burun spreyi reçete etmesini istediğini, bunun üzerine şikayetlerini söylerse kendisine uygun ilaçları reçete edeceğini bildirdiğini, ancak başvuranın yüksek sesle kendisine “*Geldiğimiz yerde yazılıyordu biz nereye düştük, ilaçları yazacaksınız lan.*” demesi üzerine görevli personel tarafından revirden çıkarıldığını, başvuranın psikiyatrik rahatsızlığı dışında kronik rahatsızlığı olmadığını ve günlük şikayetlerine ilişkin ilaçların kendisi tarafından reçete edildiğini belirtmiştir.

21. Muhatap Kırşehir S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü başvuranın sağlık dosyasını da Kurumumuza iletmiştir. Yapılan incelemede başvuranın 2/7/2024 ve 4/7/2024 tarihlerinde Kurum revirinde muayene edildiği, bel rahatsızlığı nedeniyle Kırşehir Ahi Evran Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevk edildiği, 10/7/2024 tarihinde Kurumda görevli dış hekimi tarafından dış muayenesinin yapıldığı, 2/8/2024 tarihinde yine Kurumda görevli hekim tarafından muayene edilerek psikiyatri polikliniğine sevk edildiği görülmüştür.

22. Devletler işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin pozitif yükümlülükleri mahpusların sağlık hakkına ilişkin korumayı kapsamaktadır. Kişinin fiziksel refahı ve kişiye sunulacak tıbbi koruma idarenin pozitif yükümlülüğü kapsamında değerlendirildiğinde, mahpusların alıkonulmanın doğasından kaynaklanan zorlukların

dışında zorluk ve sıkıntı yaşamaması, insan onuruna uygun bir şekilde sağlıklarının korunması ve gereken tedavi hizmetlerine tam ve zamanında erişebilmesi gerekmektedir (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), *Kudla/Polonya*, B.No: 30210/96, 26/10/2000, para. 94). Bu bağlamda mahpusun sağlık hizmetlerine erişiminin engellenmesi kötü muamele yasağı çerçevesinde incelenebilecek bir iddia olarak değerlendirilmiştir. Öte yandan iddiaların yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere dayanması gerekmektedir (Anayasa Mahkemesi (AYM), *Hakan Olğun*, B. No:2014/15588, 25/1/2018, para. 43).

23. Bir mahpusun doktor tarafından muayene edilmesi ve bu bağlamda sağlık hizmetlerinden faydalananın olması doğrudan tıbbi yardımın yeterli olduğu anlamına gelmemektedir (AİHM, *Hummatov/Azərbaycan*, B.No:9852/03 ve 13413/04, 29/11/2007, para. 116). Yetkililerin kişinin alıkonulduğu süre boyunca sağlık durumuna ilişkin kapsamlı ve düzenli kayıt tutması (AİHM, *Khudobin/Rusya*, B. No:59696/00, 26/10/2006, para.83) ve tedavi hizmetlerinin hızlı, doğru ve sistematik olması da (AİHM, *Melnik/Ukrayna*, B.No:72286/01, 28/3/2006, para. 104-106) devletin işkence ve kötü muamele yasağı kapsamında pozitif yükümlülükleri arasındadır. Bu çerçevede ceza infaz kurumunda sunulan sağlık hizmetlerinin halka genel olarak sunulan sağlık hizmetleriyle kıyaslanabilir düzeyde olması beklenmektedir (AİHM, *Blokhin/Rusya*, B. No:47152/06, 23/3/2016, para.137).

24. Bu bağlamda yapılan incelemede, başvuru konusu olayın yaşandığı 4/7/2024 tarihinde görevli hekimin muayene sonucunda başvuranın ihtiyaç duyduğu ilaçları reçete ettiği, bunun dışında başvuranın rahatsızlıklarına ilişkin Kurum revirinde tedavi gördüğü ve ihtiyaç duyulması halinde Kırşehir Ahi Evran Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevkinin gerçekleştirildiği, sağlık dosyasının düzenli bir biçimde tutulduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla yukarıdaki içtihatlar çerçevesinde kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

3/10/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye